

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr.4-7-3/3066

**Sabiedrisko pakalpojumu
regulēšanas komisijai**
Ūnijas iela 45, Rīga, LV-1039
sprk@sprk.gov.lv

Par kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodikas konsultāciju dokumentu

Akciju sabiedrība "Gasol" (turpmāk – Gasol) ir iepazinusies ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – SPRK) 2022. gada 14. jūlijā publicēto konsultāciju dokumentu "Par kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodikas projektu" (turpmāk – Metodikas projekts). Izvērtējot Metodikas projektā norādīto informāciju, Gasol ir radušies šādi jautājumi:

1. Gasol atzinīgi novērtē SPRK vēlmi nodrošināt *"vienlīdzīgas iespējas visiem regulētiem komersantiem sacensties par kapitāla piesaisti atbilstoši savas komercdarbības riska profilam, kā arī dot iespēju nākotnē efektīvi reaģēt uz makroekonomiskiem apstākļiem, kas ietekmē visus regulētos komersantus"* un turpmāk visām regulētām nozarēm noteikt kapitāla atdeves likmi nominālā izteiksmē. Papildus Gasol piekrīt SPRK norādītajam, ka ir nepieciešams *"noteikt saskaņotu pieeju Regulēto aktīvu bāzes (turpmāk – RAB) vērtības noteikšanai"*.

Publicētajā Metodikas projektā norādīts, ka *"nosakot RAB vērtību, netiek ņemti vērā pēc 2021. gada 31. decembra komersantu veikto pamatlīdzekļu un nemateriālo ieguldījumu pārvērtēšanu rezultāti"*. Gasol ar nožēlu nākas secināt, ka šādas redakcijas iekļaušana Metodikas projektā, neparedzot pārejas periodu komersantiem, kuru aktīvu pārvērtēšana veikta pirms 2021. gada un kuru apstiprinātie tarifu projekti ir spēkā pēc 2023. gada, rada atšķirīgu un nevienlīdzīgu pieeju starp sistēmas operatoriem.

SPRK konsultāciju dokumentā norāda, ka lielākā daļa komersantu pārvērtēšanu pabeiguši 2020.-2021. gadā, kā rezultātā aktīvu uzskaites vērtībai uz 2021. gada beigām būtu jāatspoguļo to patiesā vērtība, tomēr būtiski norādīt, ka Gasol aktīvu pārvērtēšanu veica 2019. gadā, kur 2018. gadā iegādātie aktīvi netika iekļauti pārvērtējamu aktīvu sarakstā. Jau 2021. gadā Gasol saskārās ar nepieciešamību detalizēti skaidrot finanšu auditoriem, kādēļ uzņēmums neveic pamatlīdzekļu pārvērtēšanu, jo viņu ieskatā Gasol aktīvu bāzes vērtībai jau bija jābūt lielākai uz 2021. gada beigām, tādēļ ir sagaidāms, ka līdzīga diskusija ar auditoriem atkārtosies arī šogad un nākamgad.

2021. gada 30. aprīļa SPRK Padomes sēdē tika apstiprināts dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojuma tarifs, kurā kapitāla izmaksas tika iekļautas atbilstoši spēkā esošajam normatīvajam regulējumam. SPRK Padomes lēmumā nr.26 "Par akciju sabiedrības "Gasol" dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojuma tarifiem" tika noteikts, ka tarifu projekta regulatīvais periods ir 54 mēneši jeb 4,5 gadi un to veido 4 tarifu periodi. Ņemot vērā iepriekš minēto, tas nozīmē, ka par periodu no 2023. gada līdz 2025. gadam Gasol kompensējamā kapitāla atdeve būs ievērojami zemāka kā situācijā, kur pirms gada apstiprinātais tarifu projekts tiktu iesniegts 2022. gadā. Papildus būtiski norādīt, ka sagatavojot spēkā esošo tarifu projektu, Gasol aprēķinu un finanšu plūsmu analīzi veidoja atbilstoši spēkā esošajam regulējumam un apstiprinātajiem nosacījumiem. Tas nozīmē, ka Gasol paļāvās, ka tuvāko gadu laikā uzņēmums varēs veikt aktīvu pārvērtēšanu un attiecīgais nolietojuma pieaugums tiks iekļauts sadales sistēmas tarifā.

Ņemot vērā norādīto, var secināt, ka apstiprinot Metodikas projektā iekļauto regulējumu tiks piemērota nevienlīdzīga attieksme starp sistēmas operatoriem – jo pārvērtēto aktīvu vērtība uz 2021. gada

beigām ne visiem sistēmas operatoriem ir atspoguļota patiesā vērtībā un sistēmas operatori, kuru tarifu projekti spēkā stāsies pēc 2025. gada netiks laicīgi kompensēti ar tirgus situācijai atbilstošu kapitāla atdevi.

Lai mazinātu nevienlīdzīgu attieksmi un nodrošinātu godīgu pieeju pret visiem sistēmas operatoriem, Gaso ierosina SPRK izvērtēt šādas iespējas:

- (1) Veikt RAB indeksāciju uz 2021. gada beigām, tādējādi nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi pret visiem regulētajiem komersantiem;
 - (2) Noteikt pārejas periodu, kur atrunāts, ka sistēmas operatori, kuru tarifu projekti ir apstiprināti uz ilgāku periodu par 2023. gadu – var veikt aktīvu pārvērtēšanu un nolietojuma pieaugums tiks iekļauts nākamā tarifu projekta attaisnojamajās izmaksās, vai
 - (3) Noteikt citu kompensācijas mehānismu sistēmas operatoriem, kuriem ir apstiprināts tarifs uz laika periodu ilgāku par 2023. gadu, paredzot, ka negūtā peļņa, kas rodas mainoties kapitāla atdeves likmei no reālās uz nominālo, tiek atgūta.
2. Lūgums sniegt skaidrojumu, kā SPRK ieskatā plānots sadales sistēmas operatoram nodrošināt, ka sagatavojot jaunu tarifu projektu tiek izmantota RAB vērtība uz iepriekšējā gada finanšu pārskata beigām, tajā pašā laikā neņemot vērā tikai pēdējās pārvērtēšanas laikā radušos izmaksu pieaugumu vai samazinājumu. Gaso ieskatā šāda darbība radīs būtisku administratīvo slogu, sevišķi, ja būs jāuztur atsevišķa uzskaitē un pēc ilgāka perioda būs veiktas vairākas pārvērtēšanas.
 3. Vai Gaso pareizi saprot Metodikas projekta 11. punktā norādīto, ka komersantam RAB iekļauto aktīvu vēsturiskās vērtības uzskaites izsekojamība aktīvu līmenī pa finansējuma avotiem jānodrošina tikai tiem pamatlīdzekļiem, kas tiks nodoti ekspluatācijā sākot no 2023. gada 1. janvāra?
 4. Gaso rosina no Metodikas projekta izslēgt 26. punktu vai norādīt, ka šis punkts nav saistošs dabasgāzes sadales sistēmas operatoram. Ņemot vērā to, ka atbilstoši Enerģētikas likuma 15. panta sestajā daļā noteiktajam, sadales sistēmas operators ir atbildīgs par sadales sistēmas apkalpošanu, drošumu, sistēmas vadību un attīstību, kā arī par sistēmas ilglaicīgu spēju nodrošināt enerģijas sadali atbilstoši pieprasījumam, vēlamies uzsvērt, ka dabasgāzes sadales sistēmu ir nepieciešams uzturēt neatkarīgi no tā, cik ļoti noslogota vai izmantota tā ir, lai pēc iespējas mazinātu jebkādu drošības risku.
 5. Gaso rosina Metodikas projekta 29.2. punkta redakciju precizēt, nosakot, ka nolietojuma pārrēķins veicams ieguldītā kapitālieguldījuma vērtības daļas apmērā, kā arī atjaunojamā aktīva esošajai atlikušajai vērtībai, gadījumā, ja tiek pagarināts lietderīgās lietošanas laiks.
 6. Vai Gaso pareizi saprot, ka Metodikas grozījumu projekta 32. un 33. punktā norādītās uzkrātās nolietojuma un kapitāla atdeves korekcijas nav saistošas dabasgāzes sadales sistēmas operatoram?
 7. Metodikas projekta 4. pielikumā norādīti pamatlīdzekļu un nemateriālo ieguldījumu grupas un to minimālie lietošanas laiki. Vēršam uzmanību, ka Gaso aktīvu klasifikācija ir daudz detalizētāka kā pielikumā norādīts, tādēļ vai Gaso pareizi saprot, ka norādītie minimālie lietošanas laiki jāievēro tikai norādītajām kategorijām, un tām kategorijām vai apakškategorijām, kas nav minētas 4. pielikumā netiek noteikti minimālie lietošanas laiki? Gadījumā, ja tā nav un atbilstoši tam, ka Gaso aktīvu klasifikācija ir daudz detalizētāka un visi aktīvi nav apvienojami ar citām noteiktām apakškategorijām, Gaso rosina 4. pielikumā norādīto aktīvu klasifikācijas un minimālo lietderīgās lietošanas laiku tabulu aizstāt ar šim dokumentam pielikumā pievienoto Dabasgāzes sadalei nepieciešamo aktīvu klasifikācijas un minimālo lietderīgās lietošanas laiku tabulu. Pielikumā pievienotajā tabulā ir norādīts plašāks apakškategoriju saraksts un pāris kategorijām precizēti lietderīgās lietošanas laiki (kā piemēram vieglajam autotransportam, viedtālruniņiem, planšetdatoriem). Lai izvairītos no situācijas, kur aktīvs ir nolietojies un to ir jānoraksta, bet aktīvam vēl ir atlikusī vērtība, Gaso saskata nepieciešamību apakškategorijām “Transporta līdzekļi”, “Mobilie un viedtālruni” un “Planšetdatori; Citas iekārtas” noteikt mazāku lietderīgās lietošanas laiku kā norādīts SPRK piedāvātajā 4. pielikumā.
- Papildus atbilstoši esošajai redakcijai, nav noteikts, kas notiek situācijā, kur nepieciešams samazināt lietderīgās lietošanas laiku. Kā rezultātā Gaso aicina Metodikas grozījumu projekta 25. punktu papildināt ar piebildi, ka *“gadījumā, ja sistēmas operators konstatē, ka kādai aktīvu grupai nepieciešams samazināt lietderīgās lietošanas laiku, sistēmas operators var iesniegt Regulatoram prasību pārskatīt lietošanas laikus”*.
8. Vai Gaso pareizi saprot, ka Metodikas grozījumu projekta 4. pielikumā norādītie lietderīgās lietošanas laiki ir jāpiemēro aprēķinot nolietojumu, sākot ar nākamo regulatīvo tarifa periodu?

9. Ievērojot to, ka Gaso ir līdzpieteicēja administratīvajā tiesvedībā lietā Nr. A43004420, kuras ietvaros tiek vērtēts SPRK rīcības tiesiskums attiecībā uz SPRK 2018. gada 13. augusta lēmuma Nr.1/23 “Kapitāla atdeves likmes aprēķināšanas metodika” (turpmāk – Metodika) piemērošanu 2020. gada 20. augustā, izdodot padomes lēmumu Nr.109 “Par kapitāla atdeves likmi dabasgāzes pārvades sistēmas, dabasgāzes sadales sistēmas un dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu tarifu projekta aprēķināšanai“, kā arī Metodikas atsevišķu punktu, kas tiek piemēroti arī Metodikas projektā, Gaso uztur iepriekš paustos argumentus par kapitāla atdeves likmes komponentu aprēķina pieeju.

Gaso uzsver, ka vidējās svērtās kapitāla atdeves likmes pareiza un tirgus apstākļiem atbilstoša noteikšana dabasgāzes pārvades sistēmas, dabasgāzes sadales sistēmas un dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu tarifu projekta aprēķināšanai nav iespējama, neveicot būtiskus precizējumus arī kapitāla atdeves likmes noteikšanas pieejā. Lai sasniegtu tirgus situācijai atbilstošu, komersantu un pakalpojumu saņēmēju interesēm samērīgu, kā arī tiesisku vidējās svērtās kapitāla atdeves likmes noteikšanas procesu un tā rezultātu, ir nepieciešams:

- (1) Tirgus riska piemaksu balstīt uz starptautiski atzītiem pētījumiem, nodrošinot, ka nav novērojamas atšķirības periodizācijā starp bezriskā likmi un tirgus riska piemaksu un ir veikta analīze par izmantoto datu kvalitāti.
- (2) Izstrādāt izmēra un likviditātes piemaksu piemērošanas modeli. Sistemātiskais risks Gaso gadījumā ir augstāks nekā vidējam gāzes sadales uzņēmumam Eiropā mazāka izmēra un nestabilākas ekonomiskās vides dēļ. Papildus vēršam uzmanību uz to, ka Gaso ir nacionālai drošībai nozīmīgas komercsabiedrības statuss Latvijā, kas nozīmē, ka tās esošajiem akcionāriem ir ierobežotas iespējas un paildzināts process pārdodot savas akcijas, jo jebkura akcionāru maiņa jāaskaņo ar Ekonomikas ministriju un Ministru kabinetu, tādā veidā samazinot uzņēmuma akciju likviditāti.
- (3) Veidot parādsaistību likmes aprēķina formulu, balstoties uz likmē iekļautajām riska komponentēm (t.i. bezriskā likme, valsts riska piemaksa un kredītriska mijmaiņas likme), un iekļaut uzņēmumiem piemērojamās kreditēšanas izmaksas;
- (4) Izstrādāt Beta aprēķina modeli atbilstoši starptautiski atzītajai un vispārpieņemtajai praksei Beta aprēķinus balstīt uz salīdzināmo uzņēmumu grupu, kuras pamatā tiek izmantots gan ģeogrāfiskais elements (piemēram, Eiropas valstis vai šaurāks areāls), gan arī industrijas elements (dabasgāzes sadales pakalpojumi).

Gaso piekrīt SPRK norādītajam, ka *“Neiekļaujot samērīgas kapitāla izmaksas, tiek radīts investīciju samazināšanas risks nozarē, proti, gan vidējā, gan ilgākā termiņā tiek samazināta pakalpojumu sniedzēja spēja segt pakalpojuma izmaksas un nodrošināt pakalpojuma kvalitātes līmeni, kas apdraud arī pakalpojuma piegādes drošību”*, kā rezultātā aicina nodrošināt vienlīdzīgus nosacījumus visiem sistēmas operatoriem un precizēt kapitāla atdeves likmes aprēķina pieeju, lai tiešām nekādā veidā netiktu nepamatoti stimulēti ne īstermiņa, ne ilgtermiņa investīciju samazinājums.

Pielikumā: Dabasgāzes sadalei nepieciešamo aktīvu klasifikācija un minimālie lietderīgās lietošanas laiki.

Komercpilnvarniece
Valdes locekle

Baiba Bebre

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Laura Sārta 67369982
laura.sarta@gaso.lv

1. Pielikums: Dabaszāzes sadalei nepieciešamo aktīvu klasifikācija un minimālie lietderīgās lietošanas laiki

Pamatīdzekļu kategorija	Apakškategorija	Lietošanas laiks, gados
10 Nemateriālie ieguldījumi		5
	Attīstības izmaksas	5
	Koncesijas	5
	Licences	5
	Tirdzniecības zīmes un līdzīgas tiesības	5
	Datoru programmas un licences datorprogrammām	5
	Pārvaldības sistēmas	10
20 Zemes gabali ēkas un būves		
	Zeme	-
	Ēkas un būves	
	Ķieģeļu, dzelzbetona	100
	Saliekamā dzelzbetona	80
	Koka	50
	Metāla, t.sk.konteineri	30
	Vieglu konstrukciju paviljoni	15
	Ēku iekšējie kabeļi un vadi	20
	Ēku iekšējie cauruļvadi	20
	Tehnoloģisko iekārtu ēkas un būves	
	Ķieģeļu, dzelzbetona	100
	Saliekamā dzelzbetona	80
	Koka	50
	Metāla, t.sk.konteineri	30
	Vieglu konstrukciju paviljoni	15
	Ēku iekšējie kabeļi un vadi	20
	Ēku iekšējie cauruļvadi	20
	Dabaszāzes vadi	
	Pievadi pēc rekonstrukcijas	25
	Pievadi no klientiem pārņemtie	40
	Politēna cauruļvadi	80
	Pievadi	70
	Kompensācija par zemi un zemes transformācijas izmaksas	40
	Krānu mezgli	20
	Tērauda cauruļvadi	70
	Ārējās inženierkomunikācijas	
	Tērauda cauruļvadi	30
	Ķeta, keramikas cauruļvadi	40
	Plastmasas cauruļvadi	50
	Elektrokabeļi un gaisvadu līnijas, izolēti siltumtrases cauruļvadi, sakaru kabeļi	20
	Drenāžas, caurpūšanas cauruļvadi,metanola cauruļvadi	20
	Zibens aizsardzība	15
	Pievedceļi laukumi un nožogojumi	
	Asfalta segumi, dzelzceļa pievedceļi, ilggadīgie stādījumi	30
	Monolītā betona segumi	40
	Betona plātņu segumi, šķembu segumi, bruģis	15
	Žogi, estakādes	20
30 Tehnoloģiskās iekārtas		

Pamatlīdzekļu kategorija	Apakškategorija	Lietošanas laiks, gados
	Gāzes regulēšanas iekārtas	
	Gāzes regulēšanas punkti (GRP)	30
	Skapjveida gāzes regulēšanas punkti (SGRP)	30
	Mājas regulatori	30
	Mājas stabilizatori	30
	Saspiestās dabasgāzes uzpildes stacijas	20
	Elektroaizsardzības iekārtas	
	Katodstacijas, t.sk., kabeļi, anodzemējumi (Vienā pamatlīdzekļu kartiņā)	15
	Drenāžas	10
	Protektori	5
	Enerģētiskās iekārtas, sūkņi un kompresori	
	Enerģētiskās iekārtas, sūkņi un kompresori	10
	Transporta līdzekļi	8
	Mehānismi	8
	Specializētās tehnoloģiskās iekārtas	
	Stacionāras gāzes mērīšanas tehniskais aprīkojums	10
	Gāzes attīrīšanas iekārtas	30
	Patēriņa skaitītāji	20
	Gāzes mērīšanas ierīces	
	Viedie apkures skaitītāji (G4-G6)	15
	Komerčiālie skaitītāji (G10-G25)	15
	Viedie komerciālie skaitītāji (G10-G25)	15
	Industriālie skaitītāji (G40-G...)	15
	Korektori	10
40 Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs		
	Telpu un biroja iekārtas	
	Mēbeles, seifi, u.c. iekārtas	10
	Žalūzijas, tāfeles u.c. iekārtas	5
	Skaitļošanas un elektroniskās iekārtas	
	Kasesaparāti, kopētāju iekārtas, modēmi, rācījas, sarunu ierakstu sistēmas, stacionārie tālruņi, video, foto kameras	5
	Planšetdatori; Citas iekārtas	3
	Faksa aparāti; GPS navigācijas ie. monitori, multifunkcionālās iekārtas, nepārtrauktš barošanas avoti, palīgiekārtas, portatīvie datori, printeri, skeneri, stacionārie datori	5
	Serveru skapji	5
	Mobilie un viedtālruņi	2
	Datoru tīklu iekārtas, datu aizsardzības, komunikācijas iekārtas, litija nepārtrauktās barošanas avoti, sakaru centrāles un speciālie sakaru līdzekļi, serveri	5
	Iekārtas, aparāti, darba galdi, rokas darba rīki un instrumenti	
	Darbagaldi, stendi u.c. tehnoloģiskās iekārtas	15
	Gāzes vadu tehniskais aprīkojums u.c. iekārtas	5
	Metināšanas iekārtas, elektromotori u.c. spēka mehānismi	7
	Rokas instrumenti ar elektropiedziņu	5
	Rokas darba rīki un instrumenti	3
	Telpu un pamatlīdzekļu apkopei un uzturēšanai izmantojamais inventārs	5
	Sadzīves tehnika un inventārs	5
	Vieglie transporta līdzekļi	8

